

CO₂-avskiljning i Sverige – en utredning finansierad av Ångpanneföreningens forskningsstiftelse och Naturvårdsverket

Panndagarna

Värme- och kraftföreningen

2010-02-04

Stefan Grönkvist, ÅF

1

Innovation by experience

Sektion inom ÅF-Engineering AB

Energi- och systemanalys

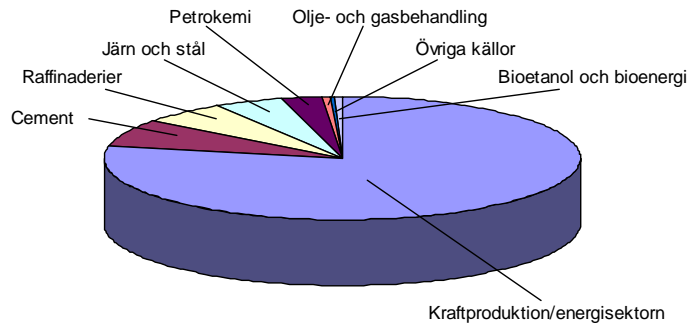
- Utredningsenheten har varit verksam sedan tidigt 1980-tal.
- Inriktning mot energimarknadsanalyser och strategiska utredningar.
- Kunder är departement och myndigheter, kommuner och landsting, branschorganisationer och större företag.
- 15-tal medarbetare, civilingenjörer, ekonomer, licentiater och doktorer, med bred erfarenhet från hela energi- och miljöområdet.
- Utnyttjar hela ÅF för expertkompetens inom olika teknikområden.

2

Innovation by experience

Fördelning av utsläppskällor över 100 kton CO₂ per år i världen

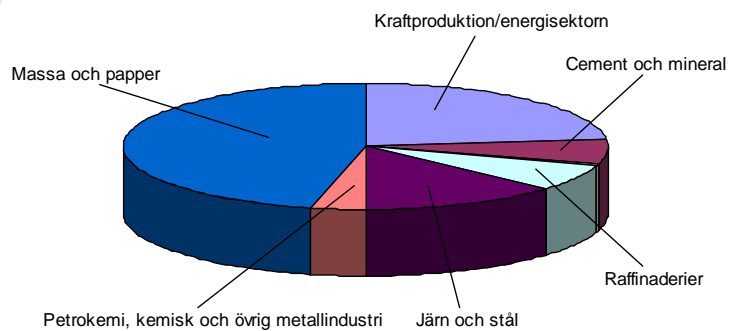
Källa: IPCC 2005, data för år 2000

3

Innovation by experience

Fördelning av utsläppskällor över 100 kton CO₂ per år i Sverige

Källa: ÅF 2008, data från år 2006

4

Innovation by experience

Sveriges punktutsläpp av koldioxid

- Sverige har drygt ett dussin enskilda utsläppskällor med årliga CO₂-utsläpp motsvarande 1 miljon ton per år* eller mer.
- De största enskilda utsläppskällorna är:
 - SSAB Luleå, 3,5-4 miljon ton CO₂/år inkl. Lulekraft
 - SSAB Oxelösund, 2,3 miljon ton CO₂/år
 - Dessutom har nio massabruk, Preemraff i Lysekil, Cementa i Slite och Mälarenergi i Västerås utsläpp över 1 miljon ton CO₂/år

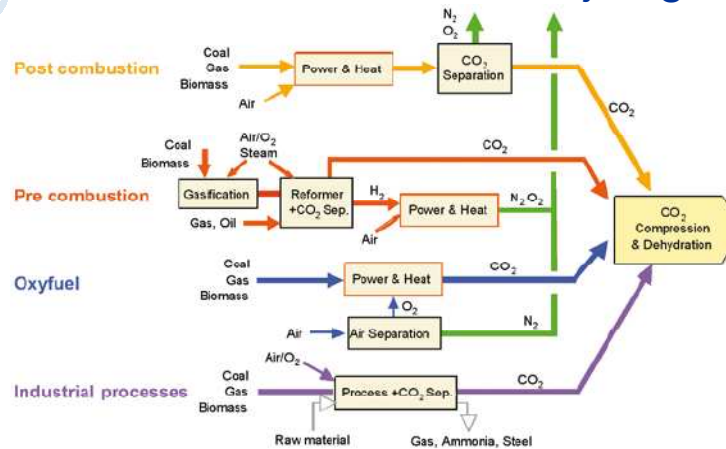
* Vilket kan jämföras med utsläppen från ett 1000 MW kolkraftverk som är ca 7-8 miljoner ton CO₂ per år.

5

Innovation by experience

Metoder för koldioxidavskiljning

Källa: IPCC, 2005

6

Innovation by experience

Tillämpning för koldioxid-avskiljning idag

- Uppgradering av naturgas
 - 50 % av alla naturgaskällor över 4 % CO₂
 - 100 Mton CO₂ per år
 - Även för lagring (In Salah, Sleipner, Snøhvit m.fl)
 - 6,5 Mton per per år för EOR i USA
 - Både kemisk och fysikalisk absorption, dock trycksatt
- Vätgasproduktion, ammoniakproduktion och Fischer-Tropsch
 - Gemensamt för dessa är ångreforming eller förgasning
 - CO₂ tas bort vid förhöjt tryck.
 - Kemisk och fysikalisk absorption eller adsorption tillämpas
 - Upp till 250-300 Mton CO₂ per år enbart från ammoniakprocesser (180 Mton för CCS).

7

Innovation by experience

Lågt hängande frukter

- Tillämpningar där CO₂ avskiljs från en process
 - Ammoniakproduktion
 - Vätgasproduktion (raffinaderier)
 - Uppgradering av naturgas
 - Biogasproduktion genom rötning (liten skala)
 - Fischer-Tropsch processer
 - Andra förgasningsprocesser (metanol, biogas)
- Etanoljäsning (Agroetanol i Norrköping, 150 kton ren CO₂ per år)

8

Innovation by experience

Potentiellt effektiva sätt att avskilja koldioxid i Sverige

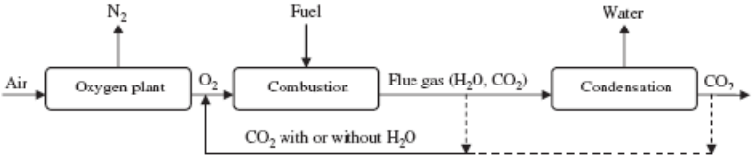
- Rökgaserna från förbränning av biomassa har ofta höga koncentrationer av CO₂ (i jämförelse med rökgaserna från fossila bränslen).
- Energigaserna (hyttgas och koksugns gas) från stålverk har höga koncentrationer av CO₂.
- Raffinaderier kan ha "rökgaserna" med mycket höga koncentrationer av CO₂ (exempelvis från vätgasproduktion)
- Vid kalcinering av kalciumkarbonat (CaCO₃) är avskiljning genom syrgasförbränning troligtvis mycket effektivt. Tillämpningar:
 - Cementugnar
 - Kalkugnar
 - Mesaugnar

9

Innovation by experience

Avskiljning genom förbränning i syrgas för olika processer.

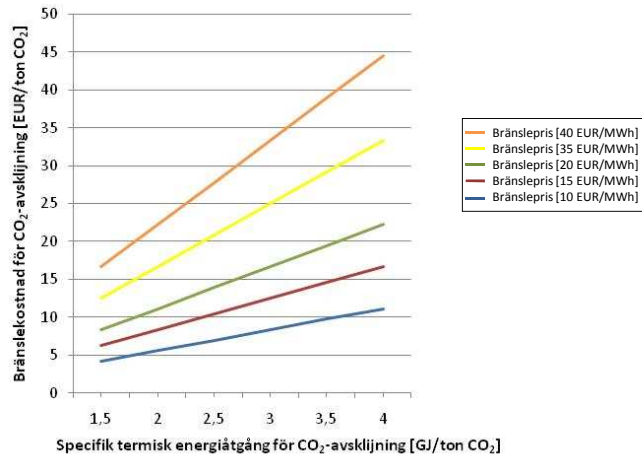
Teknik	Bränsle	"Oxygen efficiency" [mol CO ₂ /mol O ₂]
Gasturbin	Naturgas (metan)	0.50
Kolkondens	Bituminöst kol	0.86
Mesaugn	Olja	2.00
Cementugn	Bituminöst kol	2.50

10

Innovation by experience

Avskiljningsprocesser behöver integreras (även avskiljning från rökgaser)

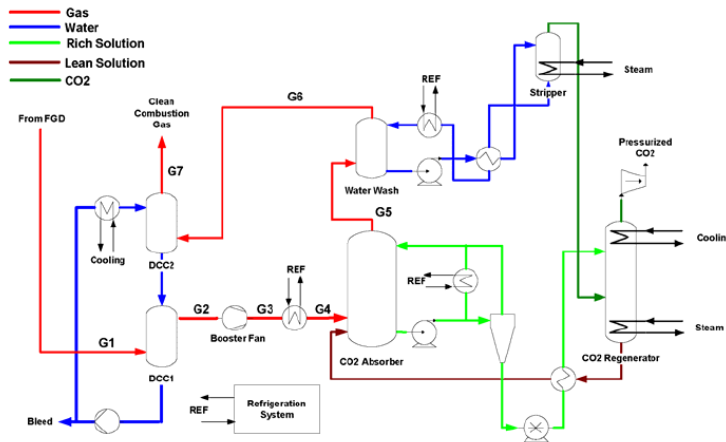

11

Innovation by experience

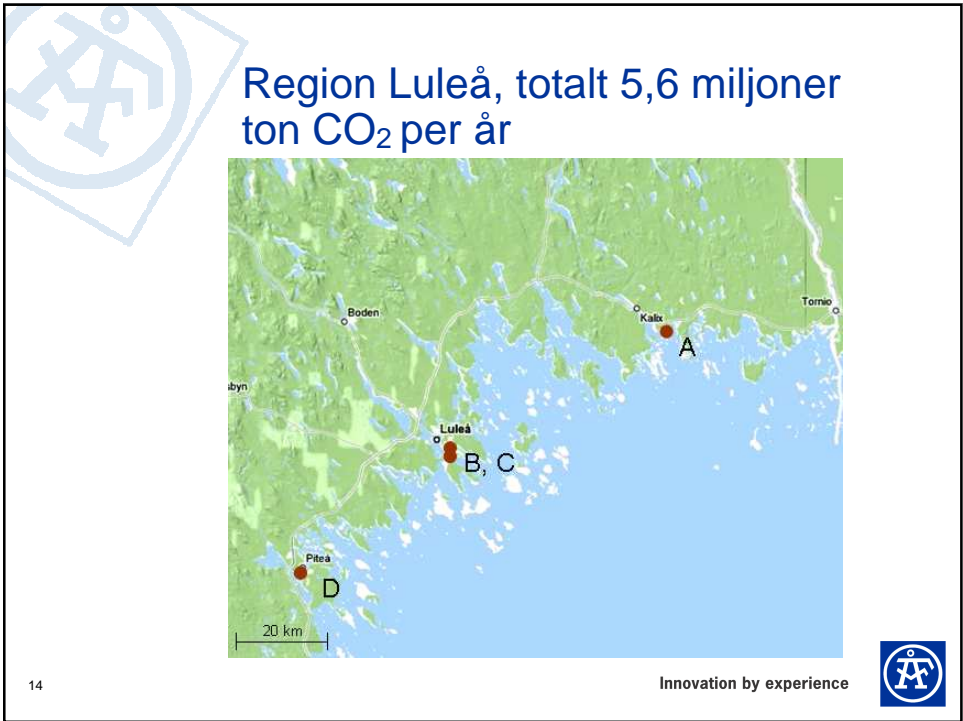
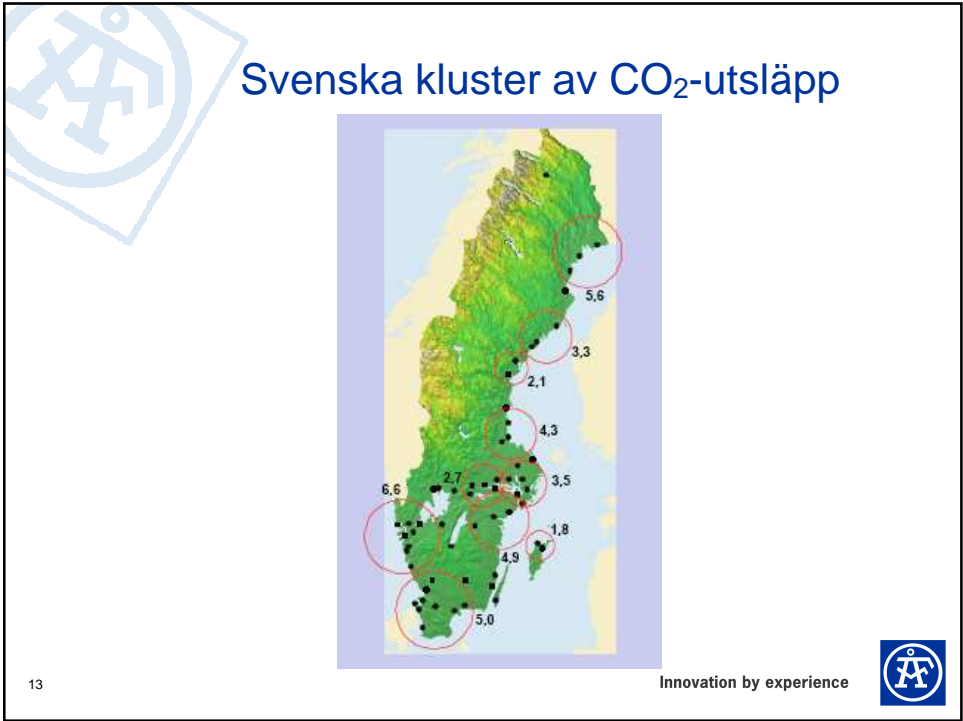
Alstoms Chilled Ammonia, fördelar vid höga CO₂-koncentrationer

12

Innovation by experience

Region Örnsköldsvik – Umeå, totalt 3,3 miljoner ton CO₂ per år

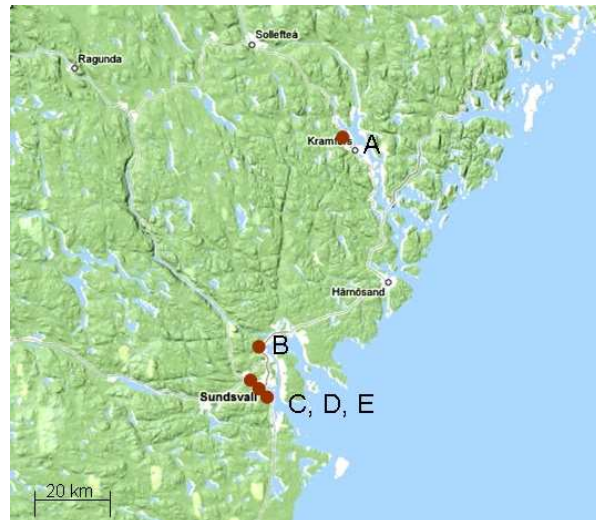

15

Innovation by experience

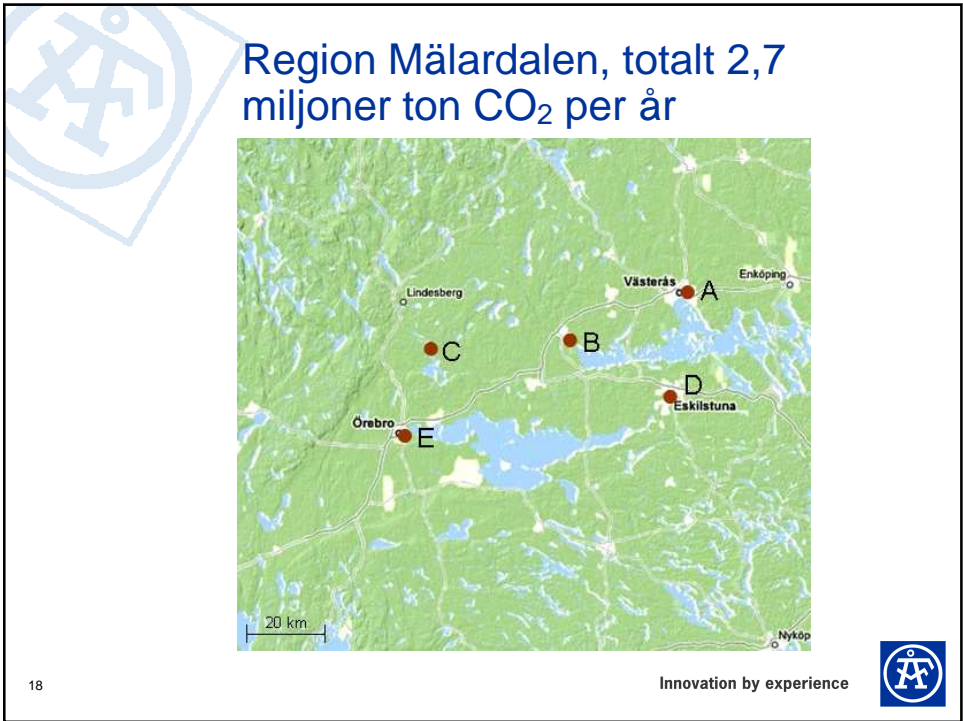
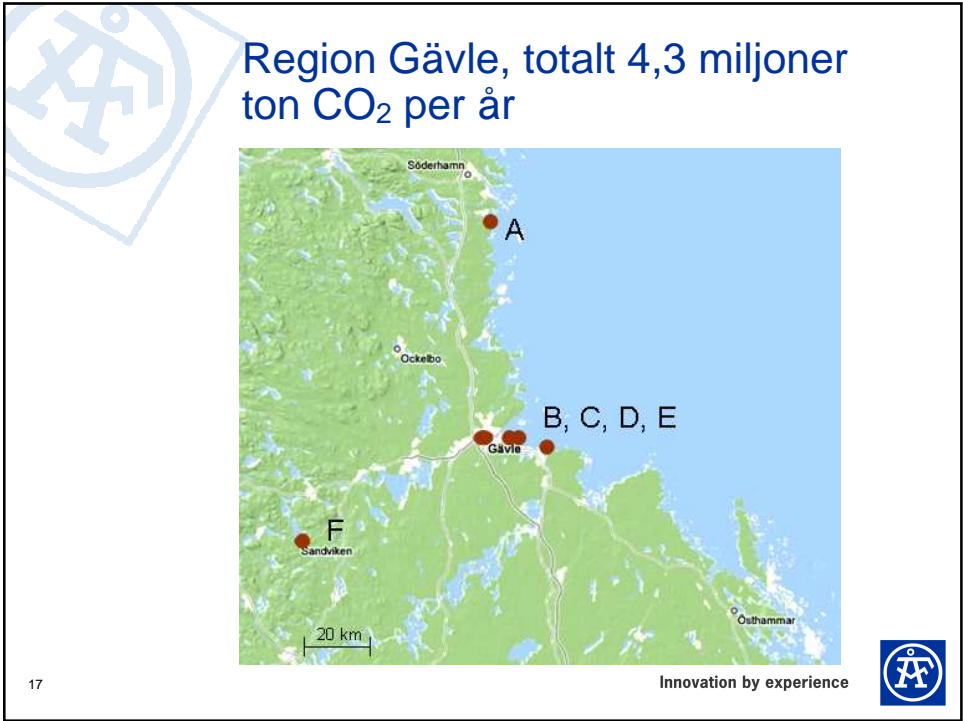
Region Sundsvall, totalt 2,1 miljoner ton CO₂ per år

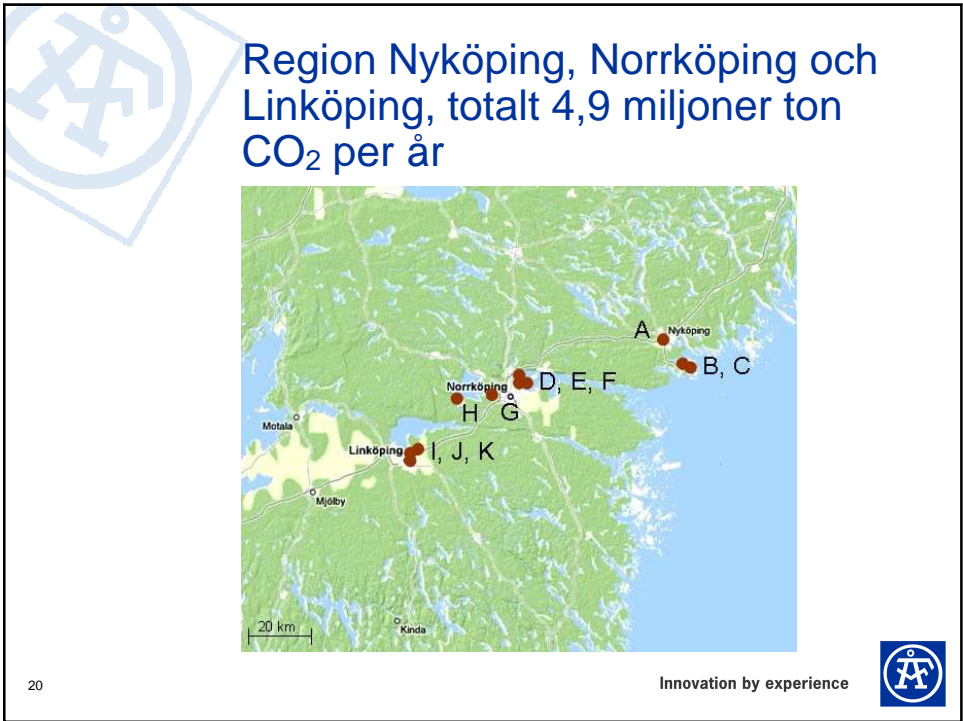
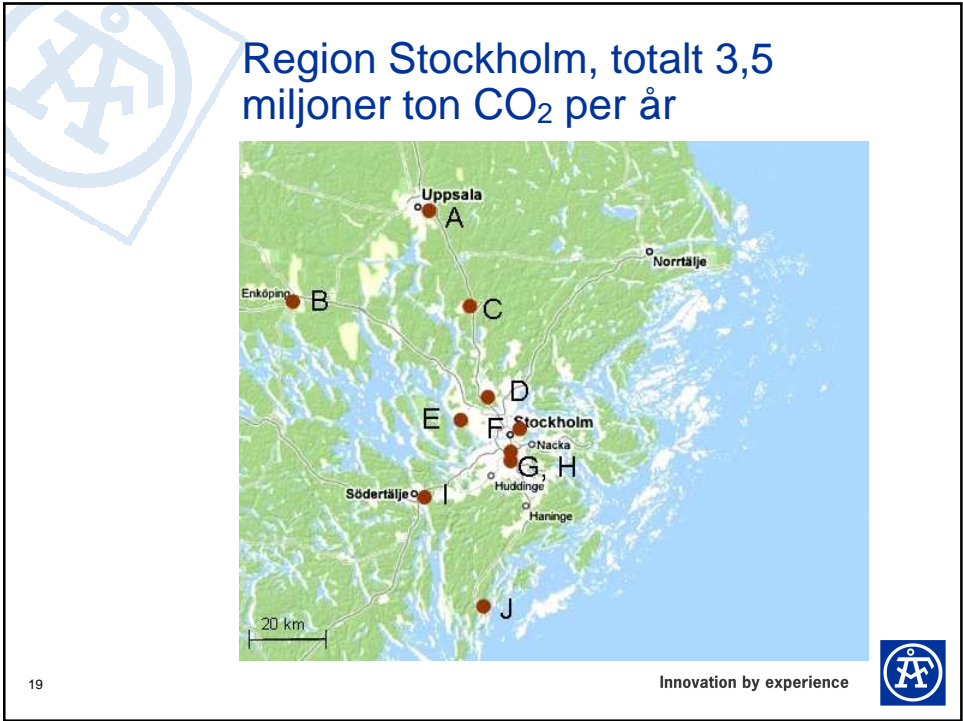

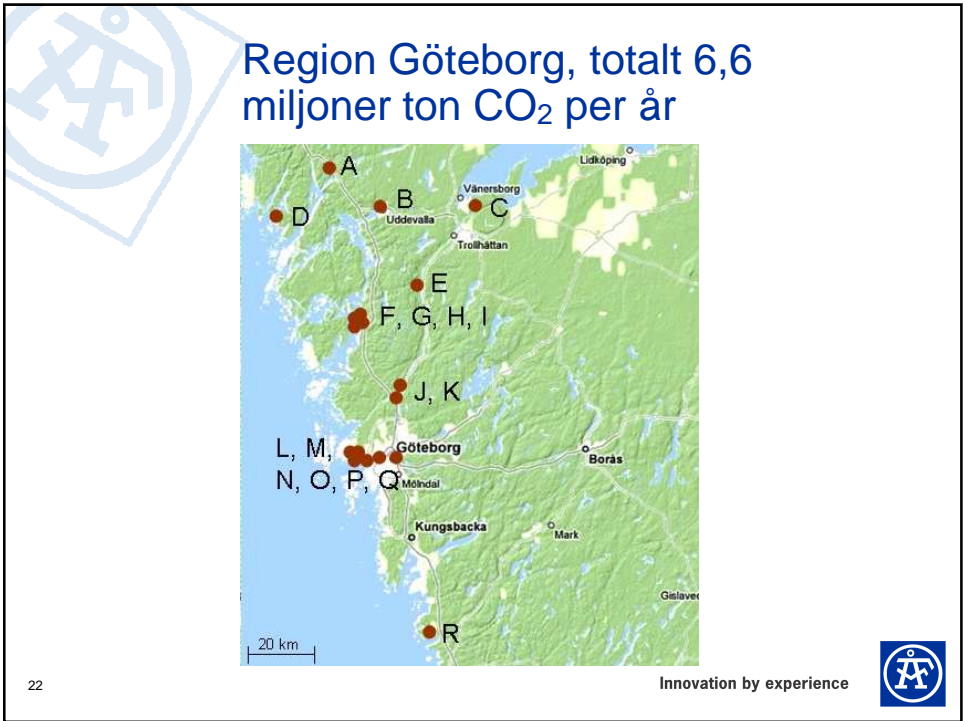
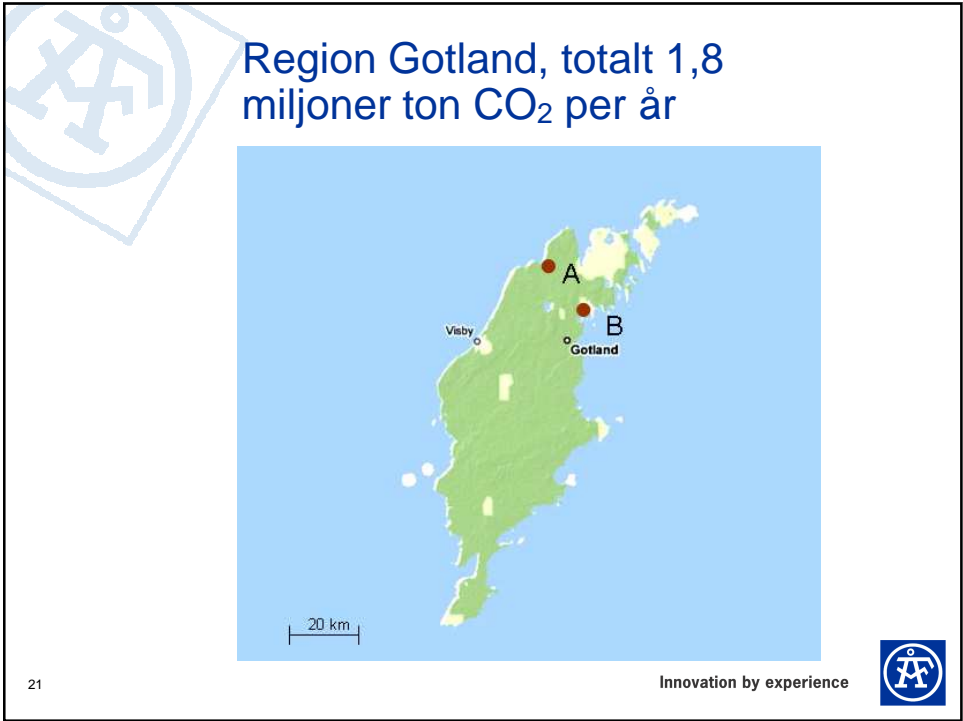
16

Innovation by experience

Region Skåne, totalt 5,0 miljoner ton CO₂ per år

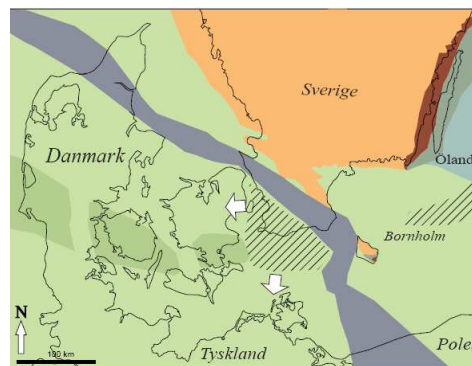

23

Innovation by experience

Svenska lagringsplatser, Skåne

YTBERGGRUNDENS UPPBYGGNAD

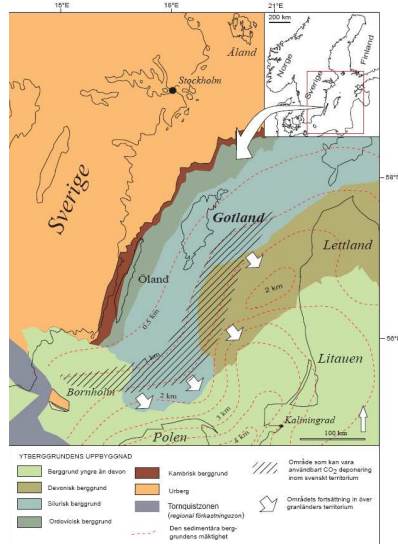
	Mesozoisik berggrund		Kambrisk berggrund		Område som kan vara användbart CO ₂ deponering som svenskt territorium
	Rel. tunn mesozoisik berggrund (höjdygg)		Urberg		Området fortsättning in över gränsländers territorium
	Silurisk berggrund		Tornaustrizonen (regional/rikshattingszon)		
	Ordovicisk berggrund				

24

Innovation by experience

Svenska lagringsplatser, Östersjön

25

Innovation by experience

Uppskattning av kostnader för CCS från Svenska utsläppskluster

Region	Utsläpp [Mton/år]	Avstånd lagring [km]	Genomsnittlig avskiljnings- kostnad [euro/ton]	Transport- kostnad [euro/ton]	Lagrings- kostnad [euro/ton]	Total- kostnad [euro/ton]
Luleå*	5,6	900-1000 560-580*	20-40	12 5-7*	2-14 0,5-6*	34-66 26-53*
Gävle	3,6	480-500	25-40	8-12	2-14	35-66
Linköping, Norrköping, Nyköping	3,5	260	20-40	3-6	2-14	25-60
Gotland	1,7	100	25-40	3-5	2-14	30-59
Skåne	2,8	40-140	25-40	3-5	1-5	29-50
Göteborg**	4,4	70-170	25-45	3-5	2-14	30-64

* Uppskattningar för transport och lagring vid Hammerfest i Norge.

** Mellan Stenungsund och Mongstad i Norge är det 600 till 650 km sjövägen. I Mongstad kommer det sannolikt att finnas möjligheter för koldioxidlagring i framtiden men det alternativet har inte tagits upp i den här sammanställningen.

26

Innovation by experience

